כי פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע. פירש ר"ת לשעבר משמע טפי מלהבא אבל מ"מ משמע נמי קצת להבא דאי לא משמע כלל להבא אלא לשעבר א"כ היכי קאמר בסמוך נימא למול לא סגי דלאו איהו מהיל. עליו המלוה מוטלת והלא על אביו מוטל כדאמרן בקדושין פרק קמא קרוב לסופו[1] אבל ביעור מצוה על בעל החמץ מוטלת וכל אים ואים בודק ביתו והיכא דיכול לומר לבער לא נימא על ביעור: **ופרכינן אבי הבן מאי איכא למימר.** אי על המילה לשעבר משמע וזה אפשר לו לומר למול מאי איכא למימר היכי שריגן ליה למימר על המילה: **אין הכי נמי.** צריך לומר למול: **פסח וקדשים.** הבעלים נצטוו לכתיב (ויקרא א) וסמך ידו וסמכו: **נפק ביה.** ומבדך על שעבר: **והלכתא על ביעור.** נמי להבא משמע. וגבי מילה נמי לא שנא אבי הבן מאינם דעלמא דהא להבא משמע ועל מילה נמי כלמול דמי: **עובר.** קודם כמו ויעבר את הכושי קדמו במיתת אבשלום: **ויעבר מלכם לפניהם.** יקדים ליגן בראש: **דאמרי גברא לא חזי.** כגון טבילת בעלי קרי דקיימא לן בברכות (ד' כ:) שאסור בדברי תורה ובברכה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין לדברי תורה ומשום הכוא טבילה תקון בכל הטבילות ברכתן לבסוף: **למדנו מליאה.** האמורה בחמץ ממליאה האמורה בגביע דבנימין: **ומליאה מחיפוש.** כלומר ואותה מליאה של בנימין מחיפוש האמור אצלה דמה מליאה של גביע ע"י חיפוש אף מליאת חמץ ע"י חיפוש: **וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות.** לאחר שלמדת שהיא ע"י חיפוש חזור ולמוד זה החיפוש מחיפוש שכתוב בירושלים שהוא בנרות כדכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות: **ונרות מנר.** דכתיב בנר ימידי נר אלהים[2] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש הא למה לי: **וכר לדבר.** כדפרשינן והשתא מפרש קראי היכא ואיה ממש ליתא אלא אסמכתא בעלמא[3] דדברי תורה מדברי קבלה ינהו: **קולא הוא.** דאקיל רחמנא גבי ירושלים דלא נבדקיה באבוקה אלא באור קטן הילכך לא ילפינן ממך מיניה להקל: **הא שמע.** מהאי קרא דבדיקה מעלייתא היא דכתיב חופש כל חדרי בטן:

מפני

מעיקרא משמע. על ביעור שביערתי והרי עדיין לא בדיק דהא ברכה קודם בדיקה היא. ביעור היינו נמי בדיקה: **נימא למול.** בתמיה. משמע דאותו רופא המל את כל בני העיר לווה[4] למול את המינוק הזה: **וכי לא סגי דלאו איהו מהיל.** עליו המלוה מוטלת והלא על אביו מוטל כדאמרן בקדושין פרק קמא קרוב לסופו[1] אבל ביעור מצוה על בעל החמץ מוטלת וכל אים ואים בודק ביתו והיכא דיכול לומר לבער לא נימא על ביעור: **ופרכינן אבי הבן מאי איכא למימר.** אי על המילה לשעבר משמע וזה אפשר לו לומר למול מאי איכא למימר היכי שריגן ליה למימר על המילה: **אין הכי נמי.** צריך לומר למול: **פסח וקדשים.** הבעלים נצטוו לכתיב (ויקרא א) וסמך ידו וסמכו: **נפק ביה.** ומבדך על שעבר: **והלכתא על ביעור.** נמי להבא משמע. וגבי מילה נמי לא שנא אבי הבן מאינם דעלמא דהא להבא משמע ועל מילה נמי כלמול דמי: **עובר.** קודם כמו ויעבר את הכושי קדמו במיתת אבשלום: **ויעבר מלכם לפניהם.** יקדים ליגן בראש: **דאמרי גברא לא חזי.** כגון טבילת בעלי קרי דקיימא לן בברכות (ד' כ:) שאסור בדברי תורה ובברכה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין לדברי תורה ומשום הכוא טבילה תקון בכל הטבילות ברכתן לבסוף: **למדנו מליאה.** האמורה בחמץ ממליאה האמורה בגביע דבנימין: **ומליאה מחיפוש.** כלומר ואותה מליאה של בנימין מחיפוש האמור אצלה דמה מליאה של גביע ע"י חיפוש אף מליאת חמץ ע"י חיפוש: **וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות.** לאחר שלמדת שהיא ע"י חיפוש חזור ולמוד זה החיפוש מחיפוש שכתוב בירושלים שהוא בנרות כדכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות: **ונרות מנר.** דכתיב בנר ימידי נר אלהים[2] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש הא למה לי: **וכר לדבר.** כדפרשינן והשתא מפרש קראי היכא ואיה ממש ליתא אלא אסמכתא בעלמא[3] דדברי תורה מדברי קבלה ינהו: **קולא הוא.** דאקיל רחמנא גבי ירושלים דלא נבדקיה באבוקה אלא באור קטן הילכך לא ילפינן ממך מיניה להקל: **הא שמע.** מהאי קרא דבדיקה מעלייתא היא דכתיב חופש כל חדרי בטן:

מפני

לא סגי דלאו איהו מהיל. דעל האב מוטל כדפירש הקונטרס אבל המל גריס מבדך למול את הגרים[1] שהמבדך חייב למול כמו האב המל[א]: **בעידנא דאגבהה נפיק ביה.** וא"ת כיון דנפק היאך יברך והלא צריך לברך עובר לעשייתו[2] ואומר ר"י אע"ג דנפק אכתי עוסק במצוה שצריך לנענע בקריאת הלל (סוכה לז:) **לצאת יצא מיבעי ליה.** לאת משמע שלא יצא עליין באותה נטילה ומשכחת לה כשהפכו כדאמרי' בסוכה (ד' מב.) דאינו יוצא בדאמרי' בסוכה (ד' מב.) דאינו יוצא בהלל או משום שאינו רוצה לצאת באותה נטילה[ב]: **והלכתא** על ביעור חמץ.

יכול הוא לומר כן שאף זה הלשון משמע להבא או שמא דוקא על ביעור חמץ יש טעם בברכות ור"י לא מצא טעם לכל הברכות: **על הטבילה.** אומר ר"מ בשם הגאון דוקא בטבילת גר דלא חזי קודם טבילה דלא מצי למימר ואונו דאכתי נכרי הוא אבל שאר חייבי טבילה כגון בעל קרי וכיוצא בו מותר לברך כדאמרינן בפ' מי שמתו (ד' כב.) נהוג עלמא כתלמא סבי כר' יהודה[3] בבעל קרי שיכול להתפלל ולברך וללמוד קודם טבילה[4] אעפ"כ אומר ר"י דאין לגעור בנשים שמברכות אחר הטבילה כיון דאיכא טבילת גר דלא מצי לברך לא חילקו וכן בנטילת ידים לא חילקו בין נטילה של אחר בית הכסא דלא מצי לברך קודם[5] מיהו בנטילה יש טעם אחר לברך אחר נטילה קודם ניגוב[6] כדאמרינן (סוטה ד' ד:) האוכל לחם בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא וי"מ דבכל טבילות קאמר דגברא לא חזי דקודם שילך למים אינו צריך לברך דילמא משום ביעותא דמיא מימנע ולא טביל ואחר שיורד אז הוא ערוס ואסור לברך משום דלבו רואה את הערוה[ע]: **ונרות מנר.** וקשה דהוה ליה למימר חיפוש מנר ולא נרות מנר וי"ל דחיפוש לא קאי אנר[ה] לכן יש לפרש דיליף חיפוש דנר מחיפוש דירושלים שהיא בנרות ואותן נרות מנר ואתי שפיר דהשתא צריך לאתויי קרא דחיפוש נרות ולא סגי בקרא דנר ה' נשמת אדם וגו':

מטה

כי פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע ומ"ם להבא משמע מיתיבי ברוך[ו] אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה התם היכי נימא נימא למול לא סגיא דלאו איהו מהיל אבי הבן מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה התם נמי היכי נימא נימא לשחוט לא סגיא דלאו איהו שחט פסח וקדשים מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי[ז] העושה לולב לעצמו מברך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלו לצאת בו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב שאני התם דבעידנא דאגבהה נפק ביה אי הכי לצאת בו יצא בו מיבעי ליה אין הכי נמי[ז] ומשום דקא בעי למיתנא סיפא לישב בסוכה תנא רישא נמי לצאת בו דקתני סיפא[7] העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אתה ה' שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה[א] והלכתא על ביעור חמץ דכולי עלמא מיהא מעיקרא בעינן לברוכי מנלן דאמר רב יהודה אמר שמואל[2] כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר"נ בר יצחק דאמר קרא[1] וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא[2] והוא עבר לפניהם ואבע"א מהכא[3] ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם בי רב אמרי חוץ מן הטבילה ושופר בשלמא טבילה דאכתי גברא לא חזי אלא שופר מ"ט וכי תימא משום דילמא מיקלקלא תקיעה אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי אלא אמר רב חסדא[3] חוץ מן הטבילה בלבד איתמר תניא נמי הכי[ו] טבל ועלה בעלייתו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה: לאור הנר וכו': מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר מציאה ממציאה כתיב הכא[4] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב התם[5] ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ומציאה מחיפוש דידיה וחיפוש מנרות דכתיב[6] בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ונרות מנר דכתיב[7] נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן[ז] תנא דבי ר' ישמעאל לילי י"ד בודקים את החמץ לאור הנר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה[ח] ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש מאי ואומר וכי תימא האי בעת ההיא קולא הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא דשרגא דזוטר נהורא טפי דעון רבה משתכח ועון זוטר לא משתכח תא שמע נר ה' נשמת אדם: תנו רבנן[ט] אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה[ה] ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

מפני

מד א מיי' פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ו סמג לאוין לט טוש"ע ת"ח סי' תלב סעיף ח:

מה ב מיי' פ"ח מהלכות ברכות הל' ג ופי"ח הלכה ג ופ"ד מהלכות תפילין הלכה ז סמג עשין כג [טוש"ע או"ח סימן כה סעיף ח וסי' קנח סעיף יא רש אלפס בהל' תפילין דף עג:]:

מו ג מיי' פי"ג מהלכות ברכות הל' ז סמג עשין כז טוש"ע י"ד סי' רסח סעיף ב:

מז ד מיי' פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ד סמג עשין לט טוש"ע או"ח סי' תלב סעיף ח:

מח ה מיי' שם טוש"ע ת"ח שם סעיף ב:

רבינו חננאל

וכל המצות כלן מברך עליהן קודם שעייתן, חוץ מן הטבילה בלבד, כדתניא טבל ועלה בעלייתו אומר אקב"ו על הטבילה. יש מי שאומר דבטבילה דגר בלבד הוא זה הדבר. דתנן עלה וב"ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר. אבל שאר חייבי טבילות מברכין ואחר כך טובלין, דגרסינן נדה קוצה לה חלה והלא נדה טמאה היא ומברכת וקוצה לה חלה. ויש אומרין כל טמא אינו מברך אלא אחר הטבילה, דתנן בתרומות פ"א חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה, האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי, ואמרינן בגמ' הללו חמשה אין תורמין לכתחלה, יש מהם מפני הברכה, והם האלם והערום ובעל קרי מפני שאינן יכולין לברך ולתרום, ויש מהן שאין מכוונים את המובחר והן הסומא והשכור. שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תחנונים, כלומר ידי תפלה לא יצא. שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו גידופין. איזהו שתוי, זה ששתה רביעית. שכור ששתה יותר מרביעית. ר' זירא בעי קמיה דר' אסי, שכור מהו לברוך א"ל ואכלת ושבעת וברכת אפילו מדומדם וכו'. אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה הכא כתיב שאור לא ימצא, והתם כתיב ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא. והכא כתיב מציאה בחפוש, וכתיב קרא אחרינא בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות, נמצאת כי זו המציאה הכתובה בשאור כאלו כתיב בה חפוש בנר. ואם יש לומר חפוש ירושלם בנרות קולא הוא, כלומר שבנר אינו חפוש יפה, הנה הפסוק אמר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, כלומר הנר חופש כל מה שבחדרים. ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

תורה אור השלם

1. וְיַהִי מָה אָרוּץ וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוּשִׁי: שמואל ב יח כג
2. וְהוּא עֹבֵר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו: בראשית לג ג
3. עָלָה הַפֹּרֵץ לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיְיָ בְּרֹאשָׁם: מיכה ב יג
4. שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: שמות יב יט
5. וַיְחַפֵּשׂ בַּגָּדוֹל הַחֵל וּבַקָּטֹן כִּלָּה וַיִּמְצָא הַגָּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בִּנְיָמִן: בראשית מד יב
6. וְהָיָה בָּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלִַם בַּנֵּרוֹת וּפָקַדְתִּי עַל הָאֲנָשִׁים הַקֹּפְאִים עַל שְׁמָרֵיהֶם הָאֹמְרִים בִּלְבָבָם לֹא יֵיטִיב יְיָ וְלֹא יָרֵעַ: צפניה א יב
7. נֵר יְיָ נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן: משלי כ כז

גליון הש"ם

רש"י זכר לדבר. דל"מ מל"ק וינהו כדמ' בתגיגה י ע"ב:

מוסף רש"י

העושה לולב. בערב יום טוב, לעצמו. ולא לאחריס (סוכה מז.). **ויעבר את הכושי.** ויקדם את הכושי (מגילה כא:) קדמו לרוץ לפניו (סוכה מז.).

מוסף תוספות

א. דההוזבה מוטלת על כל ישראל. תוס' ר"פ. ב. ואע"ג דאמרי' מצוות אין צריכות כוונה ה"מ כשרוצה לצאת אבל כשאינו רוצה לצאת בו פשיטא דאינו יוצא. תוס' שלגן. ג. דהא ידיו מטונפות. תוס' ר"פ. ד. דמיקרי שפיר עובר לעשייתן. תוס' ר"פ. דכל זה הוא מצות נטילה. תוס' שלגן. ה. אלא ה"ק נשמת אדם היינו נר, ואלקים חופש כל חדרי בטן. תוס' ר"פ.

ו) [שבת קלז: מנחות מג.], ז) סוכה מו. [תוספתא בכרכות פ"ו הט"ו ע"ש], ח) [שבת ל. וש"נ], ט) [מנחות מב.], י) [דף כט.], כ) [ה"] כל"ל, ל) [שבת קלז:], מ) [וע' תוס' סוכה לט. ד"ה עובר], נ) בן בתירא, ס) [וע"ע תוס' חולין קלו: ד"ה כרבי אלעזר], ע) [וע"ע תוס' בכרכות נא. ד"ה מעיקרא],

א) [שבת קלז: מנחות מג.], ב) סוכה מו. [תוספתא בכרכות פ"ו הט"ו ע"ש], ג) [שבת ל. וש"נ], ד) [מנחות מב.], ה) לקמן קיט: מנחות לה: מגילה כא: סוכה לט. נדה סג., ו) ברכות נא., ז) [לעיל ג. ע"ש], ח) [וימצא], ט) [נעטוויה], י) [דף כט.], כ) [ה"] כל"ל, ל) [שבת קלז:], מ) [וע' תוס' סוכה לט. ד"ה עובר], נ) בן בתירא, ס) [וע"ע תוס' חולין קלו: ד"ה כרבי אלעזר], ע) [וע"ע תוס' בכרכות נא. ד"ה מעיקרא],